

ВЛИЯНИЕ ФИСКАЛЬНОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ НА МЕСТНЫЕ БЮДЖЕТЫ В УКРАИНЕ

Аннотация. Установлен перечень положительных последствий фискальной децентрализации в Украине для местных бюджетов. Конкретизированы черты фискальной децентрализации в Украине на данном этапе ее проведения. Анализ трехлетнего периода прохождения фискальной децентрализации показывает, что власть фактически передала бремя финансирования важных бюджетных программ на местные бюджеты, из-за чего возникли серьезные финансовые проблемы и задолженность по заработным платам (особенно в регионах, не имеющих на то необходимых финансовых ресурсов и требующих от государственного бюджета дотаций). Определены основные задачи, которые должны быть реализованы в рамках фискальной децентрализации в Украине с целью обеспечения ее максимально положительного эффекта на состояние наполнения местных бюджетов. Даны предложения для максимизации положительных последствий фискальной децентрализации в Украине.

Ключевые слова: фискальная децентрализация, местный бюджет, государственный бюджет, налог, бюджетная система, финансовая система.

INFLUENCE OF FISCAL DECENTRALIZATION ON LOCAL BUDGETS IN UKRAINE

Summary. A list of positive effects of fiscal decentralization in Ukraine for local budgets has been established. The negative features of fiscal decentralization in Ukraine at this stage of its implementation are specified. An analysis of the three-year period of fiscal decentralization demonstrates that the authorities actually transferred the burden of financing important budget programs to local budgets, resulting in serious financial problems and wage arrears (especially in regions that do not have the necessary financial resources and are in need of the state budget grants). Within the framework of fiscal decentralization in Ukraine - the main tasks to be implemented in order to ensure its maximum positive effect on the state of filling local budgets are determined. Proposals were made to maximize the positive effects of fiscal decentralization in Ukraine.

Key words: fiscal decentralization, local budget, state budget, tax, budget system, finance system.

УДК 338.431

Потравка Л. О.

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Херсонського державного аграрного університету*

Potravka L. O.

*Doctor of Economic Sciences,
Professor of the Department of Public Administration and Administration,
Kherson State Agrarian University*

НАПРЯМИ АГРАРНОЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Доповнено поняття «аграрна структурна політика». Окреслено необхідність використання синергетичного підходу до визначення напрямів аграрної структурної політики. Доведено перспективність експортної орієнтації трансформаційних перетворень як механізму здійснення аграрної структурної політики. Визначено шляхи вдосконалення трансформаційних перетворень аграрного сектору економіки.

Ключові слова: аграрна структурна політика, трансформація, аграрний сектор, експорт, транспортна інфраструктура.

Постановка проблеми. Необхідно обґрунтувати позиції щодо покращення аграрної структурної політики з метою прискорення трансформаційних процесів та підвищення ефекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі досліджень були використані наукові здобутки дослідників аграрної структурної політики та процесу трансформацій аграрного сектору економіки: В. Андрійчука, О. Бородіної, В. Гейця, О. Гудзинського, С. Кваши, Н. Кухарської, О. Попової, Ю. Лупенка, П. Саблука, Г. Черевка, Л. Шинкарук, О. Шпичака та ін. У статті були використані результати досліджень Українського Центру економічних і політичних досліджень ім. О. Розумкова.

Домінування в протекціоністській моделі економіки України добувних галузей спричинило міжсекторні диспропорції, які перешкоджали становленню ефективної національної економіки, що зумовило необхідність пошуку нових шляхів вирішення цієї проблеми. Сьогодні розбудова аграрного сектору є стратегічним завданням державної політики, що має здійснюватися шляхом визначення напрямів аграрної структурної політики.

Метою статті є спрямування структурної політики аграрного сектору в бік розширення експортної торгівлі сільськогосподарською продукцією з висхідними країнами світу.

Виклад основного матеріалу. В умовах глобальних викликів зміст структурної політики має охоплювати усі рівні складної ієрархії аграрного сектору як окремо взя-

тої системи. У цьому контексті слід говорити про аграрну структурну політику, основною метою якої є низка заходів, спрямованих на системні зміни, що надають імпульс прогресивному та динамічному розвитку галузей та розбудові сільських територій.

Вважаємо, що аграрна структурна політика – це система заходів державних органів влади, спрямованих на формування оптимальної структури аграрного сектору, з метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємств усіх форм власності, яку слід вважати основою зростання добробуту населення та розбудови сільських територій за принципом сталості. У цьому контексті визначаються цілі першого порядку, що передбачають усунення диспропорцій у межах національної економіки, оптимальні пропорції галузей сільського господарства і побудову її раціональної структури [1].

З огляду на проведені нами дослідження, новітній синергетичний підхід до сценаріїв трансформацій є необхідним, оскільки несприятлива ситуація у реальному секторі аграрної сфери свідчить про неефективність обраної інерційної стратегії реалізації структурної політики. Синергетичний підхід передбачає реалізацію структурної політики шляхом формування механізмів довгострокового інвестування у модернізацію сільськогосподарських та переробних підприємств. Дієвість інвестиційно-інноваційного механізму структурних трансформацій має реалізовуватися через державне регулювання підтримки конкуренції на базі методологічних підходів до оптимізації співвідношень між різними за обсягами підприємствами сільського господарства, створення умов для ефективної за масштабами та структурою експортної торгівлі [2].

У цьому контексті основними цілями аграрної структурної політики слід вважати оптимізацію пропорцій галузей сільського господарства, що мають спрямовуватися на використання зовнішньоторгівельних та інтеграційних можливостей України [3]. Беззаперечним є той факт, що актуальним для України є вихід на ринки висхідних країн, оскільки перетворення глобального масштабу будуть залежати від напрямів їх розвитку. Це спонукатиме до зміщення центрів економічної динаміки, що впливатиме на розподіл глобальних економічних вигод. Ринки висхідних країн мають тенденції до розширення, оскільки значне недоспоживання зумовлює перспективні темпи зростання попиту на харчові продукти. У цьому контексті очікуваним є зростання цін на світових ринках продовольства та продуктів харчування [4].

Частка сільськогосподарської продукції у структурі експортної виручки зросла з 27% у 2013 р. до 41% у 2017р. з перевагою пшениці, кукурудзи, ячменя та соєвих бобів. Тенденції до збільшення спостерігаються на ринку соняшникової олії. Зміни на традиційних експортних ринках України зумовлюють необхідність пошуків шляхів збільшення обсягів експорту за допомогою диверсифікації його структури, орієнтованої на потреби нових стратегічних партнерів, зокрема країн Південно-Східної Азії, Близького Сходу, Америки та Африки. Вектор Південно-Східної Азії розглядається пріоритетним напрямом зовнішньоторгівельної політики. Зокрема, ринок Азії становить 48% у загальній структурі експорту з перевагою таких країн, як Індія, Туреччина і Китай.

Частка ринку Індії є найбільшою і становить 11%. Перспективність ринків сільськогосподарської продукції цієї країни варто розглядати у довгостроковій перспективі з огляду на розгортання «внутрішнього освоєння» [1; 3; 5]. Зростання кількості населення, низький рівень вимог цього ринку зумовлюють перспективність розвитку експортної торгівлі, що можна вважати запобіжним заходом для економічної безпеки України.

Перспективним є африканський вектор міжнародної торгівлі, що засвідчується зростанням обсягів експортної торгівлі з Південною Африкою, Єгиптом, Алжиром, Марокко, Нігерією. Зокрема, цими країнами споживається 54% імпорту, який надходить на континент, на суму майже 600 млрд дол. США. Основними видами імпортованих товарів, окрім сільськогосподарської сировини, є мінеральні продукти, товари машинобудівної та транспортної галузей. Обсяг торгівлі України з країнами Африки у 2017 р. становив 14% обсягу експорту, 55% якого займав ринок Єгипту. Важливими партнерами є також Туніс і Марокко.

Освоєння ринків Африки потребує географічної диверсифікації експорту України, зокрема доцільного розширення торгівлі на істотних ринках Алжиру, Ефіопії, Лівії, Тунісу, Кенії, експорт яких перевищує 100 млн дол. США щорічно. Особливо перспективним для України є завоювання ринку зернових Нігерії, який становить 2 млрд дол. США та освоєння США та Росії. Товарна диверсифікація торговельно-економічних відносин із країнами Африки має відбутися у напрямі розширення торгівлі продуктами харчування та продукцією промисловості. У цьому контексті перевагою такого напрямку розвитку експортної торгівлі України слід вважати низьку купівельну спроможність африканських ринків, передбачувані обсяги зростання (на відміну від ринків Китаю та Індії), що забезпечує конкурентоспроможність українських товарів на них.

Трансформація аграрного сектору здійснюються шляхом диверсифікації виробництва і трансформацій переробної галузі, що сприятиме розширенню асортименту готової продукції. Трансформація інфраструктури у межах транснаціональних проєктів передбачає реорганізацію транспортної галузі, зокрема морського транспорту, залізниць й автошляхів, з метою розширення ринку транспортних послуг та їх якості.

Крім цього, трансформаційні процеси інфраструктури охоплюють комунікації в частині розвитку та вдосконалення логістики та інформаційної мережі. У зв'язку із визначенням основних векторів розвитку аграрного сектору необхідно розглянути перспективні форми транснаціональних проєктів, що мають охоплювати перебудову інфраструктури та фінансової системи (рис. 1). Глобальні виробничо-збутові ланцюги є сполучною ланкою між конкурентоспроможністю, торгівлею, зростанням та розвитком. На думку фахівців, участь у таких ланцюгах сприяє підвищенню конкурентоспроможності, більш повній інтеграції у загальні інвестиційні потоки, що дає змогу використовувати доступ до нових видів виробничих технологій. Це може сприяти переходу до виробництва продукції з вищим рівнем додаткової вартості. За таких умов соціально-економічне зростання буде проявлятися у виникненні високооплачуваних робочих місць, більш ефективному використанні ресурсів, що має бути забезпечене політичною стабільністю.

Залучення України як певної ланки глобального виробничо-збутового ланцюга сільськогосподарської продукції унеможливило використання потенціалу в певних ринкових сегментах на основі спрощення додаткових умов та вимог для партнерів, що дасть змогу розширити експорт товарів та послуг [3]. Варто зазначити, що транснаціональні агропромислові компанії займають домінуюче положення у глобальних ланцюгах, оскільки відрізняються високою мобільністю, тому часто відіграють ключову роль на світових ринках продовольства. Такі компанії мають реальні фінансові можливості здійснювати інвестиції у висхідні країни, які викликають зацікавленість з огляду на наявний потенціал аграрного сектору, насамперед в ас-

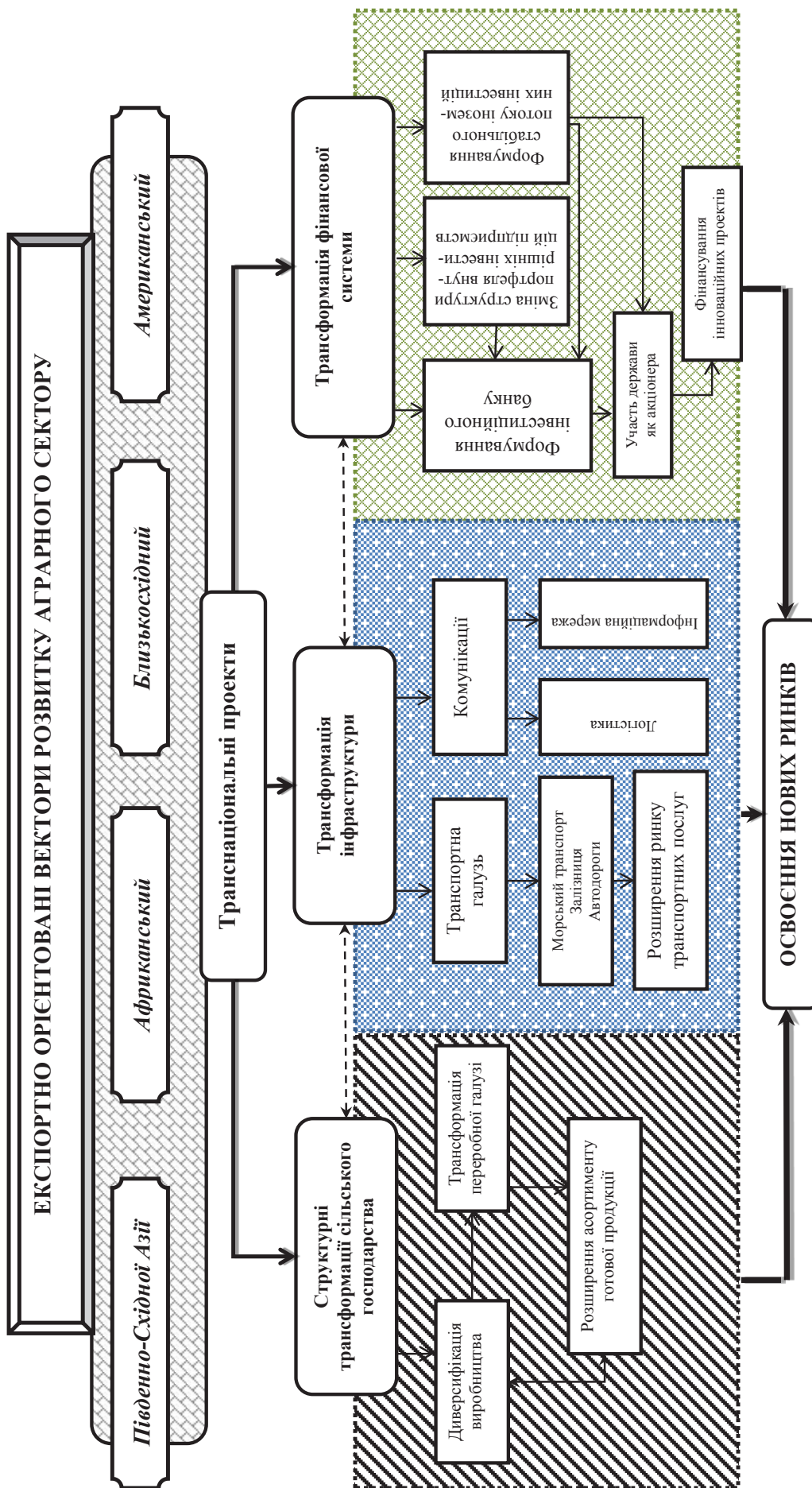

Рис. 1. Експортно орієнтований напрям трансформації аграрного сектору

пекті забезпеченості земельними ресурсами. Використання таких переваг може послаблювати позиції країни щодо обрання напрямів ведення зовнішньої політики.

Перевагою України є належність до причорноморських держав, що мають найдовшу приморську смугу, відносно розвинутий транспортний комплекс та портове господарство. У цьому контексті особливе значення мають південні регіони, які характеризуються вигідним географічним розташуванням, значною довжиною морських кордонів, площею водного простору, високим індексом транзитивності, наявністю портів, вагомим обсягом зовнішньоторговельного обороту. Однак сучасний рівень використання наявного потенціалу залишається неосвоєним та не реалізованим повною мірою, що знижує конкурентоспроможність України як транзитивної держави. Головними факторами, що перешкоджають використанню потенціалу морських транспортних сполучень, є відсутність координації всіх видів транспорту. Така координація має ґрунтуватися на злагодженості та компліментарності шляхом логістичного управління комбінованими перевезеннями. Відсутність якісних логістичних послуг створює перешкоди у діяльності міжнародних транспортних кордонів.

Проблематичною залишається низька якість пропускну та переробної спроможності припортових залізничних станцій, морських та річкових портів, незадовільний стан автомобільних доріг та недостатній рівень їх розгалуженості у сільській місцевості уздовж узбережжя морів. Насамперед необхідно підвищити конкурентоспроможність вітчизняних портів шляхом розвитку портової інфраструктури та інфраструктури обслуговування експорту. Це передбачає будівництво нових причалів і терміналів із перевалки та переробки різних видів вантажів; розбудову мультимодальних терміналів; проведення підхідних каналів та донопоглиблюваних робіт; створення сучасних транспортно-логістичних центрів в основних морських транспортних вузлах.

Важливе значення має розвиток транспортних та логістичних ланцюгів. Насамперед необхідна інтеграція портової, річкової, залізничної та автомобільної інфраструктур у схемі інтермодальних перевезень. Відродження

перевезень у сполученні «ріка – море» в аспекті відновлення судного глибоководного ходу Дунай – Чорне море на українській ділянці дельти Дунаю має створити можливість для об'єднання Дунайського водного коридору № 7 з кордонами TRACECA, який з'єднує континентальні райони Європи з магістральними напрямками Казахстану та Китаю. Реалізація цього проекту дасть можливість виходу до світових торговельних шляхів Балтійського, Каспійського та Арктичного регіонів.

Пошквдження міжнародного співробітництва з іншими країнами Придунав'я посилять участь України в реалізації спільних проектів у межах Стратегії ЄС щодо Дунайського регіону. Насамперед, необхідно запровадити в експлуатацію паромну переправу Ізмаїл – Тульча, що передбачає будівництво відгалуження автомагістралі Одеса – Рені в напрямку Ізмаїлу та будівництво мосту Орлівка – Ісачка. Реалізація цього проекту сприятиме розвитку прибережного судноплавства, що виражатиметься у збільшенні каботажних перевезень типу Ро-Ро у напрямі Болгарія – Україна – Грузія, а також Одеський порт – порт Самсун – порти Грузії. Реалізація проектів щодо розвитку транспортної інфраструктури та логістичних ланцюгів має супроводжуватися вдосконаленням митно-торгівельної політики в напрямі спрощення процедури митного оформлення тарифних вантажів, оптимізації тарифів та перевезень залізничним транспортом.

Висновки. Головними напрямками структурної політики визначено структурні перетворення аграрного виробництва, спрямовані на диверсифікацію виробничих та переробних галузей, розбудову інфраструктури у напрямі удосконалення транспортно-логістичних мереж та покращення якості транспортних послуг. Визначено перспективність ринків сільськогосподарської продукції висхідних країн світу, які характеризуються нестабільністю, високим ступенем ризику, але містять значний споживчий потенціал, тенденції щодо розширення видового складу сировини та харчових продуктів та доступну для вітчизняних виробників систему якості. Механізм реалізації експортно орієнтованого напрямку трансформації полягає у розбудові транспортних, логістичних ланцюгів та інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Політика ринкової трансформації в Україні: вплив макроструктурних зрушень. Аналітична доповідь Центру Розумкова // Національна безпека і оборона. 2003. № 4(40). С. 15–27.
2. Потравка Л.О. Модель трансформацій аграрного сектора України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 20. С. 40–46.
3. Потравка Л.О. Передумови та необхідність формування концепції ефективної структури національної економіки України // Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 6. С. 33–39.
4. Перспективи виходу України на ринки висхідних країн. Аналітична доповідь. К.: Заповіт, 2015. 116 с.
5. Шинкарук Л.В., Бевз І.А., Барановська І.В. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток: наукова доповідь. За ред. чл.-кор. НАН України Л.В. Шинкарук. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». К., 2015. 304 с.
6. Яценко О.М. Глобалізаційні детермінанти розвитку сировинних ринків // Міжнародна економічна політика. 2013. Вип. № 2(19). С. 63–95.

НАПРАВЛЕННЯ АГРАРНОЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІОННИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Дополнено поняття «аграрная структурная политика». Определена необходимость использования синергетического подхода к определению направлений аграрной структурной политики. Доказана перспективность экспортной ориентации трансформационных преобразований как механизма осуществления аграрной структурной политики. Определены пути совершенствования трансформационных преобразований аграрного сектора экономики.

Ключевые слова: аграрная структурная политика, трансформация, аграрный сектор, экспорт, транспортная инфраструктура.

AREAS OF AGRARIAN STRUCTURAL POLICY IN THE CONTEXT
OF TRANSFORMATIONS OF THE AGRARIAN SECTOR OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Summary. The concept of “agrarian structural policy” is supplemented. The necessity of using a synergistic approach to the definition of trends in agrarian structural policy is outlined. The perspective of the export orientation of transformations as a mechanism for the implementation of agrarian structural policy is proved. Ways of improvement of transformations of agrarian sector of the economy are determined.

Key words: agrarian structural policy, transformation, agrarian sector, export, transport infrastructure.

УДК 338.432

Прохорчук С. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Міжнародного університету бізнесу і права*

Головіна Н. А.

*старший викладач кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Міжнародного університету бізнесу і права*

Prokhorchuk S. V.

*PhD in Economics,
Associate Professor, Professor of the Department
of Finance, Accounting and Taxation
International University of Business and Law*

Golovina N. A.

*Senior Lecturer
Department of Finance, Accounting and Taxation
International University of Business and Law*

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗА БЕЗПЕЧНІСТЮ ТА ЯКІСТЮ
ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті розглянуто шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємств ринку дитячого харчування через запровадження системи аналізу ризиків і критичних контрольних точок (НАССР). Визначено характерні особливості національної та зарубіжної систем якості виробництва дитячого харчування. Проведено моніторинг наявних законодавчих актів, які містять посилання на необхідність упровадження систем контролю якості та розвитку ринку дитячого харчування. Обґрунтовано необхідність використання системи контролю за безпечністю та якістю дитячого харчування для вдосконалення управління якістю і конкурентоспроможністю продукції дитячого харчування. Визначено перспективи її впровадження.

Ключові слова: стандартизація, система якості, менеджмент якості, дитяче харчування, державне регулювання.

Вступ та постановка проблеми. Ефективна система менеджменту якості продукції є одним із важелів підтримки позицій національного виробника та входження до міжнародних форм стимулювання підприємництва, запровадження безпечних умов праці, захисту прав споживачів та довкілля в умовах відкритого ринку. Тому реформа системи менеджменту якості в Україні має стратегічне значення в розбудові простору вільної торгівлі, спільного з ЄС та іншими країнами світу. Для підвищення конкурентоспроможності, виходу на європейський та світовий ринки українські виробники дитячого харчування мають виробляти продукцію, що відповідає вимогам європейських регламентів, задовольняє європейських і національних споживачів, передбачає безпечні умови праці.

Питання конкурентоспроможності при цьому мають поєднуватись із посиленням процесів оцінки та управління ризиками в «життєвому циклі продукції», процесі виробництва, зберігання, пакування, транспортування,

споживання, утилізації відходів та нейтралізації усіх можливих чинників впливу довкілля (таким чином забезпечуючи умови торгівлі на засадах сталого розвитку). Застосування стандартів супроводжується значними позитивними змінами, сприяючи економічному взаємопроникненню на внутрішніх ринках, стимулюючи розвиток нових і покращених продуктів або ринків, поліпшення умов постачання. Стандарти, як правило, збільшують конкуренцію, знижують витрати на виробництво та продаж, підтримують якість, забезпечують сумісність та комплектність, підвищуючи безпеку та цінність продукції для споживачів [1].

Відповідно до принципів заснування СОТ та ЄС, важливо, щоб усі зацікавлені сторони, включаючи державні органи і малі та середні підприємства, були належним чином залучені до національного та європейського процесу стандартизації. Вимоги до безпечності продукції традиційно співвідносилися з ознаками якості та корисності,